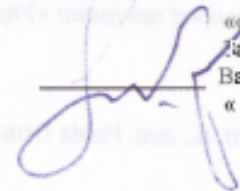

БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра менеджменту та адміністрування

«Завідувач»
Завідувач кафедри
Василь КРИЖКО
« 27 » серпня 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти

ЯВИЩЕ МОБІНГУ ТА БУЛІНГУ В ОСВІТІ

Спеціальність

011 Освітні, педагогічні науки

Освітньо-професійна програма

«Управління закладом освіти»

Факультет

гуманітарно-економічний

Бердянськ, 2021

Робоча програма «Явище мобінгу та булінгу в освіті» для здобувачів другого рівня вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Освітньо-професійної програми «Управління закладом освіти»

Розробник: Ольга СТАРОКОЖКО к.п.н., доц.

Робочу програму схвалено на засідання кафедри менеджменту та адміністрування від « 27» серпня 2021 року (протокол № 2).

Завідувач кафедри

Василь КРИЖКО

Гарант освітньо-професійної програми

Василь КРИЖКО

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 4	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка	вільного вибору здобувача	
	Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки		
Змістових модулів –3	Освітньо-професійна програма: Управління закладом освіти	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин - 120		2021-2022	2021-2022
Мова викладання – українська		Семестр	
		3-й	3-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних -2 самостійної роботи здобувача -3	Освітній ступінь: магістр	16 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	6 год.
		Самостійна робота	
		88	106
		Вид контролю: залік	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 32/88 (27%/73%)

для заочної форми навчання – 14/106 (12%/88%)

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Явище мобінгу та булінгу в освіті» є формування компетентностей толерантної, партнерської, гуманно-орієнтованої соціальної та професійно-педагогічної поведінки в системі освіти; формувати вміння здобувачів другого рівня вищої освіти розпізнавати ситуації агресивності та принизливого ставлення до учасників освітнього простору, запобігати їм, вчасно і правильно реагувати на його прояви в освітньому середовищі.

Основними завданнями навчальної дисципліни «Явище мобінгу та булінгу в освіті»:

- ознайомити здобувачів другого рівня вищої освіти з поняттям булінгу, його видами та проявами, розвивати навички конструктивного вирішення конфліктних ситуацій, толерантного спілкування,
- систематизувати знання щодо групових процесів і взаємостосунків дітей та молоді у навчальному закладі;
- навчитися визначати групи ризику (жертв та булерів);
- ознайомитися з принципами організації системного протистояння булінгу у молодіжному колективі;
- набути умінь надання термінової психологічної допомоги та саморегуляції психоемоційних станів;
- ознайомлення з зарубіжним досвідом попередження і подолання булінгу.

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Булінг як явище, його форми та учасники.

Тема 1. Булінг в закладі освіти. Фоми та види булінгу

Сутнісна характеристика явищ мобінгу та булінг. Потенційні жертви, причини та механізми розвитку мобінгу й булінгу. Як у реальному житті може виявлятися мобінг і булінг? Основні види цькування (булінгу). Основні форми цькування (булінгу). Вербальний (словесний) булінг. Фізичний булінг. Соціальний булінг. Кіберзалякування, кібербулінг. Що необхідно знати та робити?

Тема 2. Чинники та причини виникнення булінгу. Учасники булінгу.

Причини виникнення булінгу (цькування) у міжособистісних взаєминах. С імейні чинники, які визначають агресивну поведінку дитини та можуть провокувати булінг (цькування). Чинники середовища. Соціальні чинники. Булінг і мобінг: причини розвитку і шляхи профілактики. Хто такий кривдник (булер). Потерпілий (жертва) або мішень булінгу. Наслідки булінгу для потерпілого (жертви). Наслідки булінгу (цькування) для кривдника(ниці). Наслідки булінгу (цькування) для спостерігачів (свідків). До чого може призвести булінг (цькування), якщо вчасно не втрутитись та не припинити його.

Змістовий модуль 2. Організація протидії та попередження булінгу в закладі освіти

Тема 3. Реалізація заходів щодо запобігання, виявлення і реагування на випадки насильства, надання допомоги учасникам конфліктної ситуації.

Заходи безпеки на території закладу освіти. Підтримка позитивного соціально-психологічного клімату у класі. Реагування на випадки насильства. Дії учасників освітнього процесу. Залучення здобувачів освіти до попередження та вирішення конфліктів. Залучення батьків до попередження та вирішення конфліктів. Рекомендації з вивчення соціально-психологічного клімату в закладі освіти з метою протидії насильству та булінгу.

Тема 4-5. Комплексний підхід до попередження та протидії булінгу в закладах освіти.

Загальні засади протидії булінгу (цькуванню) в закладі освіти. Правила роботи або як не слід працювати з випадком булінгу (цькування). Створення безпечного освітнього середовища в колективі, де стався випадок, що включає емоційно-психологічну та фізичну безпеку. Планування спільних заходів з батьками.

Змістовий модуль 3. Заходи з попередження та протидії булінгу в закладах освіти

Тема 6-7. Розробка плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти.

Підвищення рівня поінформованості учасників освітнього процесу про форми, прояви, причини та наслідки булінгу (цькування). Заходи з протидії булінгу (цькуванню) для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку 4-8 років. Робота з дітьми середнього віку 9-15 років. Робота з дітьми старшого віку та молоддю 16-21 років. Основні прояви булінгу (цькування) у дітей певного віку. Екологічність роботи з протидії булінгу (цькуванню). Робота з власними переживаннями. Заохочення всіх учасників освітнього процесу до активного сприяння протидії булінгу (цькуванню).

Тема 8. Повноваження та обов'язки працівників закладу освіти з попередження та протидії булінгу (цькуванню).

Обговорення правил взаємодії під час навчання та на перервах. Формування розуміння що таке булінг і як його розпізнати, до чого він може призвести, дати однозначну оцінку цьому явищу. Визначення булінгу як проблеми групи/класу та причетність кожного до булінгу. Встановлення довірливих стосунків між членами колективу. Моніторинг і підтримка позитивних змін. Поради для роботи з батьками в групі/класі, де виявлений булінг. Закордонний та вітчизняний досвід щодо вирішення проблеми булінгу в закладах освіти. (Спорт заради розвитку у світі та протидія булінгу).

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
1		л	п	ла	інд	с.р.		л	п	ла	інд	с.р.
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Змістовий модуль 1. Булінг як явище, його форми та учасники												
Тема 1. Булінг в закладі освіти. Форми та види булінгу.	19	2	2			15	19	-	-			19
Тема 2. Чинники та причини виникнення булінгу. Учасники булінгу.	19	2	2			15	19	2	2			15
Разом	38	4	4			30	38	2	2			34
Змістовий модуль 2. Організація протидії та попередження булінгу в закладі освіти												
Тема 3. Реалізація заходів щодо запобігання, виявлення і реагування на випадки насильства, надання допомоги учасникам конфліктної	19	2	2			15	19	2	2			15

ситуації.												
Тема 4-5. Комплексний підхід до попередження та протидії булінгу в закладах освіти.	23	4	4			15	23	2	2			19
Разом	42	6	6			30	42	4	4			34
Змістовий модуль 3. Заходи з попередження та протидії булінгу в закладах освіти												
Тема 6-7. Розробка плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти.	22	4	4			14	22	2	-			20
Тема 8. Повноваження та обов'язки працівників закладу освіти з попередження та протидії булінгу (цькуванню).	18	2	2			14	18	-	-			18
Разом	40	6	6			28	40	2	-			38
Загалом	120	16	16			88	120	8	6			106

4. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		д/в	з/в
1.	Булінг в закладі освіти. Фоми та види булінгу.	2	-
2.	Чинники та причини виникнення булінгу. Учасники булінгу.	2	2
3.	Реалізація заходів щодо запобігання, виявлення і реагування на випадки насильства, надання допомоги учасникам конфліктної ситуації.	2	2
4-5.	Комплексний підхід до попередження та протидії булінгу в закладах освіти.	4	2
6-7.	Розробка плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти.	4	2
8.	Повноваження та обов'язки працівників закладу освіти з попередження та протидії булінгу (цькуванню).	2	-
Разом		16	8

5. Теми практичних (семінарських) занять *

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		д/в	з/в
1.	Булінг в закладі освіти. Фоми та види булінгу.	2	-
2.	Чинники та причини виникнення булінгу. Учасники булінгу.	2	2

3.	Реалізація заходів щодо запобігання, виявлення і реагування на випадки насильства, надання допомоги учасникам конфліктної ситуації.	2	2
4-5.	Комплексний підхід до попередження та протидії булінгу в закладах освіти.	4	2
6-7.	Розробка плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти.	4	-
8.	Повноваження та обов'язки працівників закладу освіти з попередження та протидії булінгу (цькуванню).	2	-
Разом		16	6

*Зміст практичних (семінарських) занять розміщено в системі MOODLE (<https://edu.bdpu.org>)

6. Самостійна робота*

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		д/в	з/в
1.	Булінг в закладі освіти. Фоми та види булінгу.	15	19
2.	Чинники та причини виникнення булінгу. Учасники булінгу.	15	15
3.	Реалізація заходів щодо запобігання, виявлення і реагування на випадки насильства, надання допомоги учасникам конфліктної ситуації.	15	15
4-5.	Комплексний підхід до попередження та протидії булінгу в закладах освіти.	15	19
6-7.	Розробка плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти.	14	20
8.	Повноваження та обов'язки працівників закладу освіти з попередження та протидії булінгу (цькуванню).	14	18
Разом		88	106

*Зміст самостійної роботи розміщено в системі MOODLE (<https://edu.bdpu.org>)

7. Методи навчання

Словесні (пояснення, розповідь, бесіда); наочні (презентації); методи стимулювання освітньої діяльності (метод навчальної дискусії, створення ситуацій пізнавальної новизни); методи активного навчання (вирішення ситуаційних задач, робота в малих групах); методи контролю і самоконтролю (метод усного контролю, метод письмового контролю).

8. Методи контролю

Рейтингова система оцінювання передбачає використання поточного та підсумкового контролю.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять, має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача освіти до виконання конкретної роботи та регулюється «Положенням про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у БДПУ» (https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2021/01/Kryterii_ocin_2020.pdf).

Оцінювання знань під час семінарських і практичних занять має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача до виконання конкретної роботи. Системою нарахування балів передбачена максимальна кількість балів під час практичних занять – 12 балів. Оцінювання проводиться за такими критеріями: 1) розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; 2) ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; 3) ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються; 4) уміння поєднувати теорію з практикою при розгляді практичних ситуацій; 5) логіка, структура, стиль викладу матеріалу при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки; 6) пізнавальна активність під час заняття. Максимальний бал ставиться за умови відповідності виконаного завдання здобувачем або його усної відповіді всім шістьом зазначеним критеріям (повна відповідність – 2 бали, часткова – 1). При оцінюванні практичних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу (згідно з графіком освітнього процесу).

За виконання завдань за результатами самостійної роботи здобувачі отримують: від 1 до 4 балів (відповідно до складності виконаних завдань). Тема № 4-5 та Тема № 6-7 оцінюються в 6 балів. Таким чином, за відповіді на практичних заняттях здобувачі максимально можуть отримати 72 бали, за виконання самостійної роботи (за бажанням здобувачів) – 28 балів. Загалом – 100 балів.

Всі отримані бали згідно з Методикою переведення показників успішності знань здобувачів вищої освіти перекладається в систему оцінювання за шкалою ECTS.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне перевірка знань та самостійна робота						Сума
Змістовий модуль № 1		Змістовий модуль № 2		Змістовий модуль № 3		
T1	T2	T3	T4-5	T6-7	T8	100
16	16	16	18	18	16	

	Кількість балів				
	Лекція	Практ. робота	Лаб. робота	Сам. робота	Разом

1	2	3	4	5	7
Змістовий модуль 1.					
Тема 1		0-12		0-4	0-16
Тема 2		0-12		0-4	0-16
Разом за змістовим модулем 2		0-24		0-8	0-32
Змістовий модуль 2.					
Тема 3		0-12		0-4	0-16
Тема 4-5		0-12		0-6	0-18
Разом за змістовим модулем 4		0-24		0-10	0-34
Змістовий модуль 3.					
Тема 6-7		0-12		0-6	0-16
Тема 8		0-12		0-4	0-18
Разом за змістовим модулем 6		0-24		0-10	0-34
Всього		72		28	0-100

Шкала оцінювання : національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90-100	відмінно	зараховано	A (відмінно)
65-89	добре		BC (добре)
50-64	задовільно		DE (задовільно)
35-49	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Методичне забезпечення*

*(повний комплект методичного забезпечення розміщено в системі MOODLE (<https://edu.bdpu.org>))

1. Робоча програма навчальної дисципліни.
2. Силабус навчальної дисципліни.
3. Завдання та методичні вказівки до семінарських занять (повний текст розміщено в системі MOODLE (<https://edu.bdpu.org>)).
4. Завдання для самостійної роботи (повний текст розміщено в системі MOODLE (<https://edu.bdpu.org>)).
5. Рекомендована література.
6. Інформаційні ресурси.

7. Питання для самоперевірки.
8. Питання для підсумкового контролю.

11. Рекомендована література

Базова

1. Дубич, К.В. Вступ до соціальної допомоги : навчальний посібник. К. : Слово, 2015. 224 с.
2. Митник, О.Я. Психологічне консультування : навчально-методичний посібник. К. : Слово, 2016. 128 с.
3. Масютіної М. Права дитини очима педагогів : навчальний посібник. Запоріжжя : Дике Поле, 2015. 188 с.
4. Черезова, І.О. Психологія : навчальний посібник для ВНЗ. Бердянськ : БДПУ, 2016. 278 с.
5. Якименко С.І., Хозраткулова І.А. Психолого-педагогічні засади виявлення та подолання насилля у підлітковому середовищі : навчально-методичний посібник. К. : Слово, 2017. 232 с.
6. Комплект освітніх програм «Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіації». К. 2018.
7. Корекційно-розвиткова програма формування стійкості до стресу в дітей дошкільного віку та школярів «Безпечний простір»: навчально-методичний посіб. Київ : НаУКМА, ГЛІФ Медіа, 2017.

Допоміжна

1. Алексеєнко Т. Ф. Явища мобінгу та булінгу в стосунках групи і особистості. *Шлях освіти*. 2012. № 2 . С . 12-16.
2. Барліт А.Ю., Барліт О.О. Форми і методи подолання (мінімізації) соціальнопедагогічної та психологічної проблеми булінгу в освітньому середовищі *Горизонти освіти*. 2012.
3. Булінг – важлива проблема для дітей в Україні. ЮНІСЕФ розпочинає кампанію проти булінгу. URL: https://www.unicef.org/ukraine/ukr/media_31252.html.
4. Воронцова Е. Програма «Профілактика та подолання булінгу у закладах освіти» URL: <http://xn--d1acjtrgde.kiev.ua/2017/08/24/profilaktika-tapodolannya-bulingu-u-zakladah-osviti/>.
5. Деревянко В.В., Погонцева О.В., Захарчук І.Р. Спорт проти булінгу : Навчальна програма факультативу, курсу за вибором : методичне видання. Київ : Видавництво «Фенікс», 2017. 28 с. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/media/646/file/Sport%20against%20bullying.pdf>
6. Король А. Причини та наслідки дослідження явища булінгу // Відновне правосуддя в Україні. – 2009. – № 1 – 2. – 190 с. URL: https://rescentre.org.ua/images/Uploads/Files/poperedzhenya_dl/buling_article.pdf
7. Освітній серіал «про кібербулінг для підлітків» URL: https://osvita.ua/school/73410/?fbclid=IwAR3tpoLpMJLTsETMFhE1pbCYL4M8Fn_L0pXUDDwbcZrEZqqok7lCHLv8gzM
8. Попередження насильства в закладах освіти: методичний посібник для педагогічних працівників. Видання друге, доповнене та оновлене. Київ: Благодійний фонд «Здоров'я жінки і планування сім'ї», 2020. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/02/18/Posibnyk_POPEREDZHENNYA_NASYLSTVA.pdf
9. Стоп шкільний терор. Особливості цькувань у дитячому віці. Профілактика та протистоянні булінгу. 2017. С. 84.

10. Цькування у школі. Наслідки знущання і для жертви, і для агресора. : URL: <https://glavcom.ua/country/society/ckuvannya-u-shkoli-naslidkiznushchannya-i-dlya-zhertvi-i-dlya-agresora-464608.html>

Інформаційні ресурси

1. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> - Закон України Про запобігання та протидію домашньому насильству.-
 2. <http://www.mon.gov.ua/index.php/ua/diyalnist/nauka/naukova-diyalnist-uvishchikhnnavchalnikhzakladakh/4688> – Нормативно-правова база наукової діяльності у вищих навчальних закладах.
 3. <https://sqe.gov.ua/uk-ua/> — Державна служба якості освіти України;
 4. <https://www.liga.net/> — інформаційно-довідкова система з нормативно-правової інформації.
 5. <http://www.nbuv.gov.ua/> — Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського публікації з питань структури і організації державного управління.
 6. <http://adaptive.org.ua/> -- Школа адаптивного управління.
 7. Верховна Рада України www.portal.rada.gov.ua
 8. Кабінет Міністрів України www.kmu.gov.ua
 9. Центр перспективних соціальних досліджень www.cpsr.org.ua
- СТОПБУЛІНГ**
10. <https://www.stopbullying.com.ua/>
 11. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/protidiya-bulingu/korisni-posilannya-shodo-temi-antibulingu>
 12. <https://minjust.gov.ua/news/ministry/v-mejah-proektu-minyustu-ya-mayu-pravo-rozpochato-informatsiynu-kampaniyu-stopbuling-dlya-ditey-ta-ih-batkiv>
 13. Стаття 30 Закону України «Про освіту» https://kodeksy.com.ua/pro_osvitu/statja-30.htm
 14. Зміни в ст.30 Закону України «Про освіту» - булінг http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T182657.html